

## ANLAMSAL FARKLILAŞIM TEKNİĞİNİN BİTKİ KOMPOZİSYONU ÖRNEKLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Cengiz ACAR<sup>1</sup>,

Elif DEMİRBAŞ<sup>2</sup>, Pınar DİNÇER<sup>3</sup>, Habibe ACAR<sup>4</sup>

<sup>1</sup>K.T.Ü. Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 61080 TRABZON  
e-mail: cengiz@ktu.edu.tr, Fax: 0 462 3257499, Tel: 0 462 3773133

<sup>2</sup>O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 06543 ANKARA  
e-mail: elifdemirbas@yahoo.com, Fax: 0 312 2101250, Tel: 0 312 2102204

<sup>3</sup>K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 61080 TRABZON  
e-mail: cenland@hotmail.com, Fax: 0 462 3257499, Tel: 0 532 7406118

<sup>4</sup>K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 61080 TRABZON  
e-mail: habibeacar@hotmail.com, Fax: 0 462 3257499, Tel: 0 462 3773133

### ÖZET

*Bu araştırmada, peyzaj tasarımları için öznel olmayan bitki kompozisyonlarının oluşturulmasında, görsel içerikli bir anket çalışması yardımıyla yapı-bitki ağırlıklı bir alanda öneri alternatifler geliştirilmiştir. Bitki kompozisyonlarının değerlendirilmesinde anlamsal farklılaşım ölçeğinden yararlanılarak kullanıcı tercihleri belirlenmiştir. Sonuç olarak, deneklerin vermiş oldukları cevaplara ait istatistiksel testlerden farklı sıfat çiftlerine göre seçilen alternatiflerin faktör analizi sonucu farklılıklar oluşturduğu ortaya konmuştur.*

**Anahtar Kelimeler:** Bitki Kompozisyonu, Anlamsal Farklılaşım Tekniği

### EVALUATION OF SEMANTIC DIFFERENTIAL SCALE TECHNIQUE FOR PLANT COMPOSITION SAMPLES

#### ABSTRACT

*In this study, to design plant compositions which are not subjective, some proposed alternatives were developed in a sample area characterized building-plants by means of conducting survey based on visual context. Assessing these compositions, respondents preferences were determined by semantic differential scale technique. Consequently, the statistical analysis based on the answers of user showed that alternative planting models were formed regarding adjective pairs and had differences using factor analysis.*

**Keywords:** Plant Composition, Semantic Differential Scale Technique

## 1. GİRİŞ

Peyzaj Mimarlığı disiplini görsel sanatlar ile yakın ilişki içindedir. Özellikle bu disiplin, içinde yaşanılabilir olması, insan gereksinmelerine uygun dış mekanlarda bir yaşam ortamı hazırlaması ve canlı öğeleri içermesiyle bilinir. Bu yönüyle de resim, heykel gibi plastik sanatlardan ayrılmaktadır.

Peyzaj mimarlığı çalışmalarında kullanılan malzemeler arasında bitkilerin özel bir yeri vardır. Özellikle, estetik ve işlevsel mekanların tasarlanmasında hiç kuşkusuz bitkiler önemli roller üstlenirler. Bu nedenle taş, ahşap, beton, demir vb. peyzajı oluşturan malzemelerin sert, katı, donuk ve cansız görünümü ancak bitkiler gibi canlı, sevimli, yumuşak ve sıcak bir görünüm sergileyen malzemelerle daha doğal ve insana yakın bir duruma getirilmektedir. Bitkiler bu etkinliklerini zaman içerisindeki dinamikleri ile sağlarlar ve ancak bir zaman süreci içerisinde büyür, gelişir, kendine öz karakterlerini sergileyip peyzaja dördüncü boyutu kazandırır.

Peyzaj tasarımında bitkilerin ağırlıklı olarak ele alındığı alan bitki kompozisyonudur. Bu kompozisyonu oluşturabilmek için bitkilere ait karakterleri iyi tanımak kadar bunların çevreyle olan ilişkilerini ve bir arada yaşama koşullarını da bilmek gerekir. Nitekim bitkiler peyzajda büyüyen, gelişen ve zaman içinde çok sayıda değişime sahne olan elemanlardır. Bitkiler içinde herdem yeşil kalanlar olduğu gibi yaprak dökenler, sonbaharda renk değiştirenler, çiçekleriyle etkili olanlar, yapraksız devrede gövde kabuğu renkleriyle belirginleşenler, çizgisel ağırlık kazananlar gibi daha birçok değişik karakter gösterenler sayılabilir. Bütün bu değişiklikler içerisinde bitkisel tasarımın ana ilkelerini kullanarak bir kompozisyon yaratabilmek zor fakat başarılı peyzaj çalışmaları ortaya çıkarabilmektedir (Gültekin 1990).

Günümüzde peyzaj planlamalarına ait uygulamalarda, bitkisel tasarımın en önemli handikapları olarak; uygun nitelikte bitki materyalinin bulunamayışı ile mevcut türlerin tasarımında tasarımcının az veya çok subjektif/özel davranışları verilebilir. Ayrıca, tasarımı gerçekleştirilen alanın özellikleri ve seçilen bitki türlerinin yetişme ortamı istekleri çok önemle ele alınmakla birlikte, belirli zaman dilimi içerisinde yetişen bitkilerin sahip oldukları görsel yapı bazen ihmal edilmektedir. Ekolojik özelliklere dayalı olarak bitki kompozisyonları ile ilgili araştırmalar sayıca fazla olup, doğal ve egzotik bitkilerin farklı peyzaj alanlarında değerlendirilmelerine ait çalışmalarda son yıllarda artış gözlenmektedir. Buna karşın, bitki materyalinin ve farklı bitki türlerinden oluşan kompozisyonların görsel/estetik bileşenlerinin tespiti ile buna yönelik planlama çalışmalarının azlığı dikkat çekmektedir.

## ANLAMSAL FARKLILAŞIM TEKNİĞİNİN BİTKİ KOMPOZİSYONU ÖRNEKLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu araştırmada, peyzaj mimarlığında bitki kompozisyonlarının tasarımı ve değerlendirilmesinde görsel/fiziksel/işlevsel etkilere dayalı bitki gruplamalarının estetik amaçlı incelenmesi ele alınmıştır. Bu incelemede, simülatif olarak oluşturulan bitki kompozisyonlarının anlamsal farklılaşım ölçeğine göre nasıl değerlendirilebilecekleri amaçlanmıştır.

### 2. MATERYAL VE YÖNTEM

#### 2.1. Alan Tanıtımı ve Araştırma Düzeni

Araştırmada bitki tür ve kompozisyonlarının sadece görsel potansiyelleri ele alınmış olup, ekolojik özelliklerin değerlendirilmesi araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırma alanı olarak; Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi Kanuni Kampüsü Mimarlık Bölümü'nün kuzey kesimi seçilmiştir. Bu alan, kampüsün ana yolundan itibaren kullanıcı kesimin (öğrenci, akademik personel vb.) görüş alanında bulunmaktadır. Bu alanın seçiminde değerlendirmeyi yapacak olan deneklerin bildikleri ve değerlendirmelerini kolaylıkla yapabilmeleri göz önünde bulundurulmuştur. Bölüm binasının kuzey cephesi ile mevcut bitki türleri (yaklaşık 10-30 yaşlarında) alanda dominant öğeler olarak dikkat çekmektedir. Alan 175 m<sup>2</sup> büyüklüğünde olup, alanda *Juglans nigra*, *Cydonia oblonga*, *Nerium oleander*, *Pinus sylvestris*, *Larix decidua*, *Cedrus libani*, *Ulmus minor*, *Acacia dealbata*, *Acer negundo* 'Variegata', *Deutzia scabra*, *Picea orientalis* ve *Ligustrum vulgare* bitkileri yer almaktadır. Ancak bitki türlerinin kullanımlarındaki hatalar bazılarının formunun ve sağlığının bozulmasına neden olmuş durumdadır. Yalnızca ağaçlandırma amaçlı dikilen bitkiler bina fonksiyonları ve cephe estetiğinden uzak bir görünüm sergilemektedir.

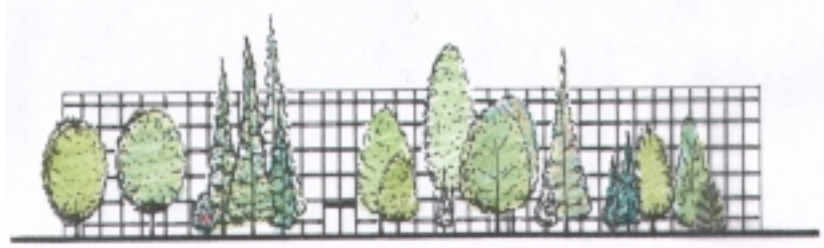
Araştırmada, öncelikle alanın plan ve görünüş düzeyinde sörveyi çıkartılmıştır. Alana ait alternatif çözümler üretme sürecinde temel bileşenler olarak; bitki kompozisyonlarının form, ölçü renk ve doku özellikleri incelenmiş ve kesit düzeyindeki çizimlere aktarılmıştır. Her düzenlemede farklı bileşen gruplarıyla (denge-form-renk, kitle-boşluk-doku vb.) çözüme ulaşılmaya çalışılmış; alanı en iyi tanımlayabilen, ilk önce göze çarpan bitki kompozisyonu örnekleri oluşturulmaya çalışılmıştır. Bitkilerin tek tek özelliklerinin (ekolojik özellikleri dışında) alana uygunluğunun sağlanması hedeflenmiştir. Tüm bu özelliklerin bir arada kullanıldıklarında da kullanıcılar tarafından kolaylıkla algılanabilmeleri, birbirlerinin etkilerini azaltmamaları ya da yok etmemelerine dikkat edilmiştir. Uygun seçeneklerin tasarımı ve bitki türü seçiminde sörvey çalışması sonucu belirlenen hatalar (bina cephesi-mevcut bitkisel düzenleme uyumu, güneş-gölge durumu, kompozisyon

hataları, bitki türü seçimi vb.) değerlendirilerek bitki türlerinin form, renk, kitle-boşluk, doku vb. özelliklerine göre, deneklerin değerlendirmesini de kolay olabilmesi için 4 farklı alternatif geliştirilmiştir. Bu alternatiflerin geliştirilmesinde faydalanılan bitki kompozisyonu oluşturma kriterleri ve bu özelliklerin tercih edilme nedenleri Çizelge 1’de verilmiş olup buna ait çizimler Şekil 1’de gösterilmiştir.

**Çizelge 1.** Araştırmada yararlanılan bitki kompozisyonu alternatiflerinin tanıtıcı özellikleri

Alternatif No	Genel Strüktür	Tanıtıcı Özellikler
1	Form-Ölçü-Doku	Bitkilerin farklı form-ölçü-doku özelliklerinin bir arada kullanılmasıyla, özellikle biçimsel ve ölçüsel anlamda denge sağlayan bir kompozisyon oluşturmak hedeflenmiştir. Piramidal, yuvarlak, sarkık ve manzara formu; farklı boy ve dokudaki türler gruplar halinde bir araya getirilerek kitle etkisi sağlanmıştır.
2	Kitle-Boşluk-Denge	Bu önerinin geliştirilmesinde hedeflenen amaç farklı türlerin, doluluk-boşluk-denge özelliğini sağlayarak bina cephesine uyumlu; binanın görüş alanını engellemeyecek şekilde bir araya getirilmesidir. Bu nedenle bina önünde küçük çap ve boy yapan türler tercih edilmiş; yüksek boylu ve geniş çaplı türlere az olmakla birlikte kenarlarda yer verilip, bu türlerin seyrek dallanma yapan ve yaprağını döken türler olmasına önem verilmiştir.
3	Form-Tekrar	Bu seçeneğin tasarımında form-tekrar özelliğinden faydalanılmıştır. Yuvarlak formu türlerin tekrarı piramidal herdem yeşil türlerin form etkisiyle yer yer kesilerek, farklı formların tekrarı şeklindeki bir kompozisyonun sağladığı etkinin belirlenmesi hedeflenmiştir.
4	Form-Gövde Özellikleri	Bu önerinin tasarımı tümüyle görsel nitelik amacı taşımakta olup bitkilerin farklı ve estetik gövde özelliklerini tek bir kompozisyon içinde çokça kullanmaktır. Böylelikle gövde ve form özelliği bakımından zengin bir kompozisyon oluşturulmuştur.

ANLAMSAL FARKLILAŞIM TEKNİĞİNİN BİTKİ KOMPOZİSYONU  
ÖRNEKLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ



MEVCUT DURUM



1. ALTERNATİF



2.ALTERNATİF



3.ALTERNATİF



4.ALTERNATİF

Şekil 1. Bitki kompozisyonu alternatifleri

## 2.2. Bitki Kompozisyonlarının Algılanması ve Tercihlerin Tespiti

İnsanlardaki mekan-bitki etkileşimlerinin algılama durumlarını ortaya koymak direkt güç olmakla birlikte amaca yönelik veri alınabilmesi deneysel çalışmalarla sağlanabilir. Bu çalışmada, bitki kompozisyonlarının algılama durumlarının değerlendirilmesinde kullanıcılarının görsel izlenimleri deneysel bir çalışmayla ortaya konulmuştur. Bu amaçla, anket tekniği ve Anlamsal Farklılaşım Ölçeği tekniği bu araştırmanın yöntemi olarak belirlenmiştir. Bu türden farklılaşım ölçeklerinin kullanımı Osgood ve arkadaşları (1957) tarafından geliştirilmiş olup, bu ölçek zıt sıfat çiftlerinden oluşan skala ile ifade edilmektedir. Anket aşamasında deneklerden her bir alternatif için uygun gördükleri değeri işaretleyerek değerlendirme yapması istenmektedir. Anketlerin düzenlenmesinde, deneklere alanın mevcut durumuna göre kıyaslama yapabilmeleri ve değerlendirmeleri için mevcut durumun görünüşünün de dahil olduğu toplam 5 örnek ilkbahar ve sonbahar renklenmeleriyle birlikte çizim şeklinde sunulmuştur. Anket soruları, en çok-en az beğenilen örnekleri, en çok-en az beğenilen örneklerin tercih edilme nedenleri ile bitkisel özelliklerin (renk, form, doku vb.) insanlar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Anlamsal farklılaşım ölçeğinin hazırlanışında Çizelge 2'deki sıfat çiftlerine göre deneklerden, en çok ve en az beğendikleri örnekleri değerlendirmeleri istenmiştir. Bu yöntemle, deneklerin bitki kompozisyonuna karşı görsel algılarını değerlendirmek mümkün olacaktır. Bu ölçeğe göre; farklı değerlere yönelen yanıtlar (+1-+3 değerleri arasında) olumlu, (-) değerlere yönelen yanıtlar ise olumsuz olduğunu işaret eder. Uygulamada hesaplamaların kolaylığı açısından ölçek üzerindeki değerler 1-7 değerlerine dönüştürülmüştür.

Anket aşaması ve anlamsal farklılaşım ölçeği çalışması için, tasarımcı ve tasarımcı olmayan bireyler denek olarak seçilmiştir. Bu şekilde, 2002 yılında gönüllü K.T.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı ve Mimarlık Bölümü öğrencileri ile araştırma görevlileri tasarımcı grubu olarak, Trabzon halkı arasından belirlenen diğer kullanıcılar ile birlikte toplam 100 kişide uygulama gerçekleştirilmiştir. Örnekler, deneklere üçer kişilik gruplar halinde gösterilmiş olup, deneklerden öncelikli olarak örnekleri dikkatlice incelemeleri, ardından sorulara göre inceleyip değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmada, her bir denneğin cevaplama süresi en az 5, en fazla 15 dakika sürmüştür.

ANLAMSAL FARKLILAŞIM TEKNİĞİNİN BİTKİ KOMPOZİSYONU  
ÖRNEKLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çizelge 2. Anlamsal farklılaşım ölçeği

Sıfatlar	3 (7)	2 (6)	1 (5)	0 (4)	-1 (3)	-2 (2)	-3 (1)	Sıfatlar
Kitle-boşluk dengesi iyi	*	*	*	*	*	*	*	Kitle-boşluk dengesi iyi değil
Dikkat çekici	*	*	*	*	*	*	*	Dikkat çekici değil
İlkbahar renklenmesi etkin	*	*	*	*	*	*	*	İlkbahar renklenmesi etkin değil
Sonbahar renklenmesi etkin	*	*	*	*	*	*	*	Sonbahar renklenmesi etkin değil
Dinlendirici	*	*	*	*	*	*	*	Dinlendirici değil
Alana uygun	*	*	*	*	*	*	*	Alana uygun değil

### 2.3. İstatistiksel Değerlendirme Yöntemleri

Araştırmada, her bir bitki kompozisyonu örneği için belirlenen tercih değerleri kullanıcı kesimlerine göre oransal olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, her bir alternatifte ait anlamsal farklılaşım sonuçları faktör analizi (Kaiser 1958; Akdeniz 1991) ile test edilerek alternatiflerin açıklanmasında etkili olan sıfat çiftleri belirlenmiştir.

### 3. BULGULAR

Araştırmada denek olarak seçilen kullanıcı kesim içinde 74 kişi Peyzaj Mimarlığı, 9 kişi Mimarlık Bölümü ve 17 kişi ise bu iki tasarımcı meslek grubundan olmayan bireylerden (halk) oluşmaktadır. Tüm alternatif bitki kompozisyonu örneklerine verilen tercihlere bakıldığında; en fazla 4 no'lu alternatif % 51 oranı ile diğerlerine göre daha çok beğenilmiştir. Çizelge 3'göre; bu örneği % 20 ile 1, % 14 ile 2 ve % 13 ile 3 no'lu öneriler izlemiştir. Buna karşın mevcut durumu oluşturan alan örneği % 2 ile en az beğenilen örnek olmuştur.

Deneklere uygulanan anket sonuçlarına göre ve tüm alternatif örneklerin bitki kompozisyonu kriterleri göz önünde tutulduğunda; kullanıcı kesimlere göre değişen tercih sonuçları elde edilmekle birlikte farklı formlu bitki türlerinin bir arada oluşu (% 42) ve bitki türlerinin renk özellikleri (% 28) daha çok dikkat çekmiştir. Çizelge 4'de gösterildiği üzere; peyzaj mimarı ve mimar kullanıcıları türlerin gövde güzellikleri, halktan seçilen kullanıcılar için ise bitkilendirmenin seyrek oluşu ve gösterişli oluşu hiç tercih edilmeyen özelliklerdir. Bununla birlikte, deneklere gösterilen bitki kompozisyonu örneklerinde

kompozisyonların renk özellikleri ikinci tercih sırasını oluştururken, genel olarak yapılacak bir bitkisel düzenlemede kompozisyonların renk özellikleri % 42 oranı ile daha çok istenen bir özellik durumundadır. Çizelge 5’de verildiği üzere, bitki kompozisyonlarının dokusal özellikleri % 4 gibi düşük bir değerle en az tercihi yansıtmaktadır.

**Çizelge 3.** Tüm örneklere ait kullanıcıların tercih değerleri

Alternatif No		Kullanıcı Kesimi Tercih Değerleri (%)			
		Peyzaj Mimarı	Mimar	Halk	Toplam
1	1a	9	2	2	13
	1b	6	1	0	7
2	2a	6	1	0	7
	2b	7	0	0	7
3	3a	5	1	0	6
	3b	5	1	1	7
4	4a	14	0	9	23
	4b	22	2	4	28
5	5a	0	1	1	2
	5b	0	0	0	0
<b>TOPLAM</b>		<b>74</b>	<b>9</b>	<b>17</b>	<b>100</b>

Araştırmada, mevcut durum ile alternatif bitki kompozisyonlarının anlamsal farklılaşım ölçeğine göre aldığı aritmetik ortalama sonuçları Şekil 2’de verilmiştir. Olumlu değerlerden (1, 2, 3) olumsuz değerlere (-1, -2, -3) doğru sonuçları gösterir bu şekle göre, mevcut alan için tüm sıfat çiftlerinde denekler tarafından en düşük değerler görülmüştür. Alternatifler ve mevcut alan birlikte değerlendirildiğinde kitle-boşluk dengesine ait sıfat çifti mevcut alanda en düşük değer (0,99) alırken, 1. alternatif için sonbahar renklenmesinin etkinliği en yüksek değeri (2,85) almıştır. Anket sonuçlarına göre, denekler tarafından en çok 4. alternatifte ait örnek tercih edilmiştir. 4. alternatifin sıfat ortalamaları mevcut durumdan belirgin düzeyde yüksek, 1. alternatifte oranla biraz daha düşük çıkmasına karşın tüm öneriler açısından mevcut duruma göre daha çok tercih edildikleri sıfat çiftlerine ait aritmetik ortalama sonuçları ile de ortaya konmuştur.



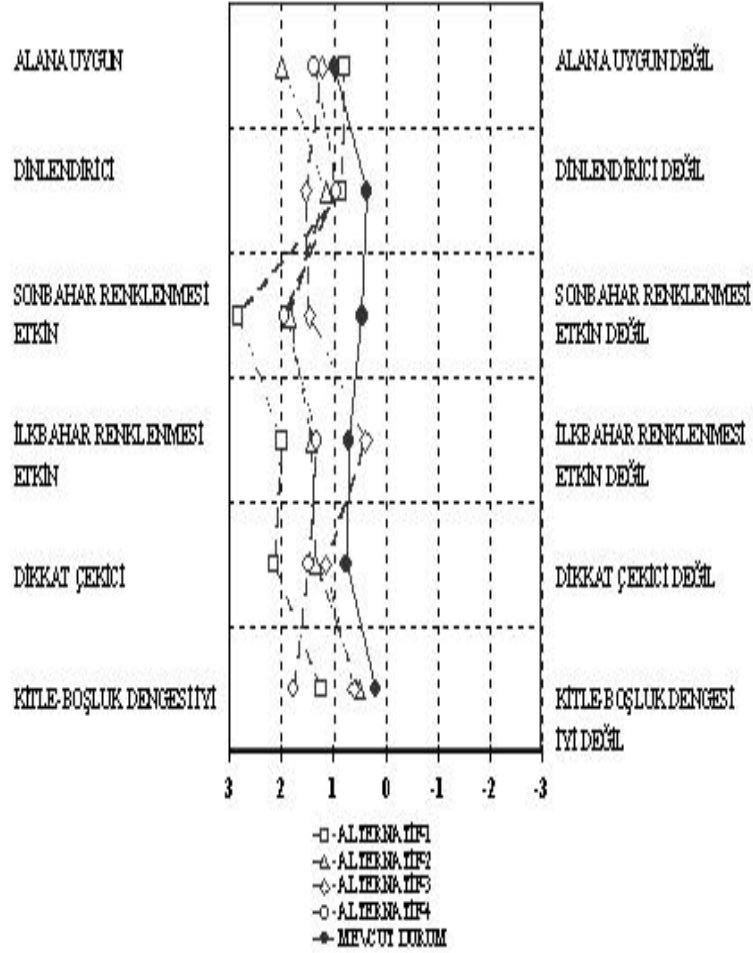
ANLAMSAL FARKLILAŞIM TEKNİĞİNİN BİTKİ KOMPOZİSYONU  
ÖRNEKLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

**Çizelge 4.** Bitki kompozisyonu örneklerinde kullanıcıya göre değişen tercih özelliklerinin değişimi

Tercih edilen özellikler	Kullanıcı Tercih Değerleri (%)			
	Peyzaj Mimarı	Mimar	Halk	Toplam
1. Farklı formlu türlerin bir arada bulunuşu	33	2	7	42
2. Renk özelliği	18	5	5	28
3. Bitkilendirmenin yoğun oluşu	7	0	4	11
4. Bitkilendirmenin seyrek oluşu	6	1	0	7
5. Gösterişli oluşu	7	1	0	8
6. Türlerin gövde güzelliği	3	0	1	4
<b>TOPLAM</b>	<b>74</b>	<b>9</b>	<b>17</b>	<b>100</b>

**Çizelge 5.** Tüm alternatifler için bitkilendirme kompozisyonu kriterlerinin tercih değerleri

Tercih edilen genel bitki özellikleri	Kullanıcı Kesimi Tercih Değerleri (%)			
	Peyzaj Mimarı	Mimar	Halk	Toplam
1. Renk	33	6	3	42
2. Form	17	2	3	22
3. Doku	1	0	3	4
4. Kitle/boşluk	15	1	0	16
5. Tür çeşitliliği	8	0	8	16
<b>TOPLAM</b>	<b>74</b>	<b>9</b>	<b>17</b>	<b>100</b>



**Şekil 2.** Bitki kompozisyonu alternatiflerine ait anlamsal farklılaşım sonuçları

Tüm alternatiflerin elde ettikleri sıfat çifti ortalamaları faktör analizi ile değerlendirilmiş olup, her sıfat çifti için yapay faktörler bulunmuştur. Özdeğerleri 1 ve 1'den büyük olan faktörler anlamlı sayılabileceğinden yığılmalı yüzde değerlerine göre toplam varyansın % 100'üne yakın bir değerde açıklayan 3 yapay faktör belirlenmiştir. Çizelge 6, orijinal faktör matrisinin Kaiser normalizasyonunun Varimax yöntemiyle döndürülmesi sonucu elde edilen matris sonuçlarını göstermektedir. Kitle-boşluk dengesi ve dikkat çekme sıfat çiftlerinin

## ANLAMSAL FARKLILAŞIM TEKNİĞİNİN BİTKİ KOMPOZİSYONU ÖRNEKLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

ağırlıklı olarak göz önünde tutulduğu 1. faktörün tüm varyansa katılma oranı % 50,05'dir. Araştırmada ortaya çıkan faktör sonuçlarına göre, alternatif bitki kompozisyonlarının uzaysal mekandaki konumlarından tercih edilen 4. alternatifin ilk iki faktör açısından çok yüksek ilişkide ortaya çıktığı görülmektedir. Şekil 3'den anlaşılacağı üzere 2 ve 3. alternatifler tüm sıfat çiftlerine ait sonuçlara göre birbirlerine daha benzer oldukları buna karşın 1. ve 4. alternatifin bunlardan ayrıldıkları ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda, bitki kompozisyonu alternatifleri hem tercih hem de anlamsal boyutta istatistiki açıdan farklı bulunmuştur.

**Çizelge 6.** Bitki kompozisyonu alternatiflerine ait devirli faktör matrisi

SIFATLAR	FAKTÖR 1	FAKTÖR 2	FAKTÖR 3
Kitle-Boşluk Dengesi	0,8166	0,1599	0,0287
Dikkat Çekme	0,8002	0,0004	-0,0061
Alana Uygunluk	-0,0224	0,8207	0,3018
Dinlendiricilik	0,1615	0,7195	-0,1881
Sonbahar Renklenmesi	0,2488	0,2928	0,8318
İlkbahar Renklenmesi	0,3165	0,3986	-0,6810
<b>VARYANS</b>	<b>50,05</b>	<b>41,05</b>	<b>8.90</b>

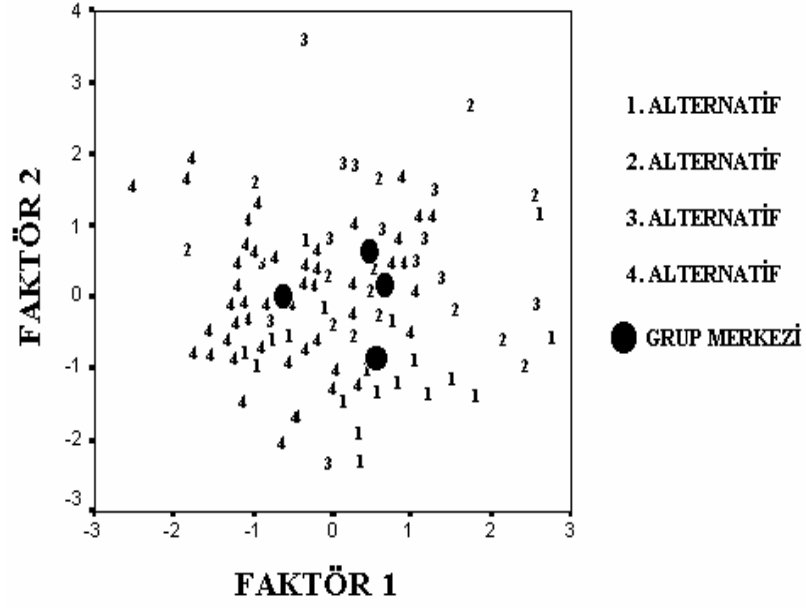
#### 4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, farklı kullanıcı kesim özelliklerine sahip kişilerin bitki kompozisyonu örneklerine ilişkin tercihlerini içermektedir. Bitkisel tasarımda, bitkilerin görsel özelliklerinin değerlendirilmesine yönelik bilimsel çalışmalar yeterli olmadığından, bu araştırma temel ve geliştirilebilir çalışma özelliğindedir. Literatürde daha çok doğal vejetasyonun görsel/fiziksel bileşenlerine yönelik olarak ele alınan araştırmalar söz konusudur (Arthur 1977, Misgav 2000). Bunlardan Misgav (2000), İsrail'de doğal bitki toplumları üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada, doğal alanlardaki bitki örtüsünü bir görsel kaynak değeri olarak ele almıştır. 44 vejetasyon grubundan seçip fotoğrafladığı alanlar 150 kişi üzerinde tercih sorgulamasına tutulmuş ve sonuçta en fazla tercih edilen bitki formasyonu özellikleri olarak; boylu form ve renk kombinasyonlarına ait herdem yeşil türler benimsenmiştir. Bizim araştırmamızda da deneklere gösterilen kompozisyon örneklerinin % 70'i renk ve form açısından tercih edilmiştir.

Anlamsal farklılaşım tekniği çevresel psikoloji alanında kullanılan yaygın bir yöntemdir (Osgood et al. 1957, Zube et al. 1982, Daniel and Vining 1983). Kişisel yargıların ve tercihlerin bu yöntemde objektif amaçlar doğrultusunda tespit edilebilmesi bu yöntemin en önemli avantajlı yönünü oluşturmaktadır. Son yıllarda Peyzaj Mimarlığı alanında da değişik amaçlarla uygulama olanağı bulmuştur. Peyzaj tasarımı yapılacak mekanlar için, o mekanları kullanacak veya yaşayacak kişiler tarafından ön tercihleri saptanabilirse daha etkili ve işlevsel mekanlar oluşturma başarısı yükselir. Aristimuno and Yoshida (1995), Japonya'nın Kobe kentinde yapmış olduğu bir çalışmada kentin içinden geçen bir nehrin yakın çevresine ait peyzaj simülasyonları yapmış ve o alanda oturan kişiler üzerinde toplam 22 sıfat çiftine göre farklı alternatif düzenlemelerin anlamsal skala değerlerini ölçmüşleridir. Yapılan faktör analizi ve elde edilen bulgulara göre o alanda yaşayan kişilerin oturma sürelerine göre nehir peyzajından beklentileri arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu araştırmada ise, alanı kullanan kişiler olarak hem halk kesimi hem de tasarımcı grubu kişiler birlikte değerlendirmeye alınmıştır. Acar and Gülez (2002), Trabzon-Rize arası kıyı karayolunda yapmış olduğu bir araştırmasında ise, yol yakın çevresinde yapılacak bitkilendirmeler için anlamsal farklılaşım tekniğini kullanmışlardır. Farklı yol kesimlerini içeren toplam 34 fotoğraftan seçilen alanlarda farklı bitkilendirme modelleri 5 sıfat çiftine göre değerlendirilmiş ve öneri bitkilendirme modelleri ile mevcut fotoğraflar arasında anlamsal açıdan farklılıklar belirlenmiştir. Yine bu araştırma da benzer biçimdeki farklılıkları ortaya koyacak sonuçlar içermektedir. Zira, mevcut alana ait sıfat sonuçları ile tüm kompozisyon örneklerinin sıfat sonuçları farklı çıkmıştır.

Sonuç olarak; görsel olarak yapılacak bitkisel tasarımlarda uygulamada kolaylık sağlayacak biçimde anlamsal farklılaşım tekniğinden yararlanılabilir. Bu araştırmada, bu tekniğin kullanımında yararlanılacak sıfat çiftleri sınırlı sayıda tutulmuştur. İşlev ve amacına göre farklı peyzaj alanları için bitki kompozisyonu alternatifleri daha fazla sayıda sıfat çifti ile birlikte ele alınmalı, bitki ve kompozisyon özelliklerine yönelik olarak geliştirilmelidir. İleride yapılacak çalışmalar farklı peyzaj uygulamalarında kullanılacak uygun sıfat çiftlerinin araştırılması ve bunların farklı kullanıcı kesim özellikleri ile olan ilişkisinin saptanması üzerine olacaktır. Ayrıca, bu araştırmada bitki kompozisyonlarının içerikleri görsel özellik olarak ele alınmış, bitki türlerinin adlandırılması yapılmamıştır. Benzer araştırmalarla değişik anlam ve görsel içeriğe sahip bitki kompozisyonların tür bazında değerlendirilmesi, özellikle Türkiye'nin doğal türlerinin bu amaçla araştırılması önerilebilir.

ANLAMSAL FARKLILAŞIM TEKNİĞİNİN BİTKİ KOMPOZİSYONU  
ÖRNEKLERİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ



Şekil 3. Bitkilendirme alternatiflerine ait faktör skorları

**KAYNAKLAR**

- Acar, C. and Gülez, S. 2002. Ecological and visual structure along Trabzon-Rize coastal highway, Turkey. *Journal of Balkan Ecology*, 5(2):119-132.
- Akdeniz, F. 1991. Olasılık ve İstatistik. A.Ü.F.F. Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No. 4, Ankara, s. 519.
- Aristimuno, I. and Yoshida, H. 1995. A study on the residents preference for the landscape change in the urban fringe of Kobe City. *Journal of the Japanese Institute of Landscape Architects*, 58(5):249-252.
- Arthur, L.M. 1977. Predicting scenic beauty of forest environments: some empirical test. *Forest Science*, 23(2):151-160.
- Daniel, T.C. and Vining J. 1983. Methodological issues in assessment of visual landscape quality. In: Altman, I., Wohlhill, J., (Eds.). *Human Behavior and the Environment*, vol. 6, Behavior and the Natural Environment, Plenum Press, New York, pp. 38-84.
- Gültekin E. 1990. Bitki Kompozisyonu. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı No. 10, Adana, s.70.
- Kaiser, H.F. 1958. The varimax criterion for analytic rotation in factor analysis. *Psychometrika*, 23(3):187-200.
- Misgav, A. 2000. Visual preference of the public for vegetation groups in Israel. *Landscape and Urban Planning*, 48:143-159.
- Osgood, C.E., Suci, G.J. and Tannenbaum, P.H. 1957. *The Measurement of Meaning*. The University of Illinois Press, New York.
- Zube, E.H., Sell, J.L. and Taylor, J.G. 1982. Landscape perception: research and application and theory. *Landscape Planning*, 9: 1-33.